

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

KEY ANALYSIS ASPECTS OF THE FINANCIAL SITUATION IN THE HEALTH CARE SECTOR

Пробоїв О.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

Proboyiv Olga

Candidate (PhD) of Economy, Associate Professor,
Chair of International Economy, Marketing and Management
Ivano-Frankivsk Educational-Scientific Management Institute TNEU

У статті розглянуто сутність і зміст поняття «фінансовий аналіз діяльності підприємства», визначено його роль та значення в системі важелів управління. Обґрунтовано напрями проведення аналізу фінансового стану підприємства на основі певної системи фінансових показників. Досліджено концептуальні підходи до процесу проведення фінансового аналізу всіх наявних активів і майна підприємства, а також до всебічної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання для окреслення можливих напрямів майбутнього розвитку. Проведено комплексний фінансовий аналіз ДЗ «ССС «Гірське повітря» на основі сукупності показників оборотності активів, ліквідності й платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості капіталу за даними фінансової звітності впродовж кількох років, що дало змогу об'єктивно визначити фінансовий стан санаторію.

Ключові слова: фінансовий аналіз діяльності, фінансовий стан підприємства, оборотність активів, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, прибутковість та рентабельність.

В статье рассмотрены сущность и содержание понятия «финансовый анализ деятельности предприятия», определены его роль и значение в системе рычагов управления. Обоснованы направления проведения анализа финансового состояния предприятия на основании определенной системы финансовых показателей. Исследованы концептуальные подходы к процессу проведения финансового анализа всех имеющихся активов и имущества предприятия, а также к всесторонней оценке финансового состояния субъекта ведения хозяйства для определения возможных направлений будущего развития. Проведен комплексный финансовый анализ ДЗ «ССС «Горный воздух» на основе совокупности показателей оборотности активов, ликвидности и платежеспособности, финансовой стойкости и прибыльности капитала по данным финансовой отчетности на протяжении нескольких лет, что позволило объективно определить финансовое состояние санатория.

Ключевые слова: финансовый анализ деятельности, финансовое состояние предприятия, оборотность активов, ликвидность, платежеспособность, финансовая стойкость, прибыльность и рентабельность.

The article provides evidence of the chosen theme relevance which consists in the necessity for each business to assess its financial status so that to find ways to improve its financial stability and to overcome crisis phenomena, to monitor the situation on the market and to take efforts to increase its product or service competitiveness. The article examines the essence and content of the notion "financial analysis of a business activity", defines its role and importance in the system of management tools. The article also formulates the objective of the research, which consists in defining the conceptual approaches to execution of financial analysis of all available assets and property of a business as well as a comprehensive assessment of the financial situation of an economic entity with the aim to define problems in its operations and to outline possible directions of the future development. Possible directions of the financial situation analysis are justified on the basis of the financial parameters system (coefficients of liquidity, business activity, profitability and capital structure). A complex financial analysis of the state company "Sanatorium Girske Povitria" has been made on the basis of a set of indicators of the working assets, liquidity and solvency, financial stability and return on equity according to the financial records for past several years. This allowed to objectively

defining the current financial situation of the health resort. By the obtained results of the financial analysis, the objective conclusions have been made as for the causes of the current financial problems and a negative financial situation of the health resort. Some steps have been outlined which in the future would permit to take the given state company of a sanatorium type out of loss making and neglected businesses list and make it profitable and thriving, provided that the required funds and investment projects would be attracted to purchase modern equipment and the required diagnostic appliances of the latest type and to provide proper hygiene conditions and health care, to bring about more visitors and wishing to recover persons.

Key words: financial analysis of the activity, financial situation in a business, assets turnover, liquidity, solvency, financial stability, profitability and cost-effectiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних динамічних і непередбачуваних умовах ринкової економіки підприємство як суб'єкт здійснює свою господарську діяльність самостійно, проте конкуренція, котра проявляється у змаганні підприємств за споживача виготовленої ними продукції, змушує його враховувати інтереси та запити ринку. Підприємство будь-якої організаційно-правової форми й форми власності, яке програє у цій ринковій грі, зазвичай стає банкрутом, а отже, не може генерувати дохід та оплачувати вартість спожитих ним послуг (електроенергії, води, газу), своєчасно розраховуватися з бюджетом у разі перевищення зобов'язань за платежами над вартістю його майна. Отже, щоб не стати банкрутом, підприємство повинно постійно стежити за ринковою ситуацією і докладати зусиль для підвищення конкурентоздатності власного продукту (послуги). Для цього суб'єкту господарювання вкрай необхідно оцінювати свій фінансовий стан і здійснювати пошук шляхів підвищення та зміцнення фінансової стійкості для подолання кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми визначення сутності й змісту фінансового аналізу діяльності підприємства розроблялися у працях багатьох зарубіжних учених, таких, як: Є. Бріггем, Дж. Х'юстон, Р.С. Хіггінс та ін. Результати досліджень методичних аспектів оцінювання фінансового стану підприємства висвітлювалися у працях вітчизняних учених: В. Багрова, І. Бойчик, М. Білик, Л. Буряк, С. Булгакова, Ф. Бутинця, О. Верланова, О. Деркача, В. Івахненко, М. Коробова, Є. Мних, А. Поддєрьогіна, В. Подолянської, Л. Руденко, С. Салиги, С. Селезньової, А. Шеремети та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Ураховуючи вагомий напруження вітчизняних дослідників щодо питань оцінки фінансового становища підприємства, у зарубіжній і вітчизняній практиці немає більш-менш чітко регламентованого набору фінансових коефіцієнтів для проведення такого аналізу. Кожен з авторів визначає склад використовуваних ним показників для проведення фінансового аналізу виходячи із власних наукових доробків

і міркувань, у результаті чого досить складно об'єктивно оцінювати фінансовий стан діючого підприємства. Тому у даному дослідженні увага приділяється проведенню аналізу фінансового стану підприємства на основі існуючих підходів.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою дослідження є визначення концептуальних підходів до процесу проведення фінансового аналізу всіх наявних активів і майна підприємства, а також усебічної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання для окреслення можливих напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Опираючись на думку О.Ю. Верланова [2, с. 109] та О.В. Деркача [3, с. 1], управління матеріальними й фінансовими потоками суб'єкта господарювання в складних і непередбачуваних умовах зовнішнього середовища потребує формування гнучкої системи прийняття рішень, яка повинна базуватися на комплексній оцінці фінансового стану з урахуванням розумного послідовного набору даних і відбору показників, котрі допоможуть визначити ризики та спрогнозувати майбутній розвиток подій.

Перш ніж вести мову про сутність і зміст фінансового аналізу, слід з'ясувати його роль і значення в системі важелів управління підприємством. Етимологічне слово «аналіз», що походить від грецького *analysis*, тлумачиться як вивчення або наукове дослідження будь-чого шляхом розчленування, розкладання цілого на його складові елементи. Такий розподіл єдиного цілого на окремі частини дає можливість з'ясувати внутрішню суть і природу різних процесів та явищ, а також їхню залежність від певних чинників, оскільки без такого виокремлення елементів від цілого глибоке вивчення більшості предметів і явищ, що відбуваються у суспільстві, є неможливим.

Вивчення діяльності підприємства будь-якої форми власності потребує аналогічного підходу, адже кожен суб'єкт функціонує в умовах дії ринкових механізмів, які невинно змінюються під впливом макроекономічних процесів у країні і на світових ринках, а також усі підприємства працюють у рамках окремих специфічних завдань відповідно до мети і цілей, передбачених у їхніх статутах. Отже, основою для обґрунтування і прийняття ефективних управлінських рішень має бути глибокий, комплексний фінансовий

аналіз усієї діяльності підприємства, у ході якого визначені аспекти діяльності розглядатимуться з позиції досягнення максимальних економічних результатів (бажаної норми прибутку) за рахунок ефективного використання наявних ресурсів та існуючого потенціалу [3, с. 244].

Господарська діяльність підприємства супроводжується безперервною зміною форм вкладеного ним власного та залученого капіталу, характеризується рухом коштів і постійною зміною активів, у котрі вони інвестуються, і все це відбувається на тлі виникнення фінансових відносин підприємства як суб'єкта з постачальниками ресурсів, споживачами, державою (в рамках бюджетного фінансування й оподаткування діяльності), банками [2, с. 110]. Водночас фінансові відносини виникають усередині підприємства з його працівниками з приводу розподілу основних та оборотних коштів між різними структурними підрозділами, щодо формування

і використання прибутку, який залишається у розпорядженні після сплати податків та інших обов'язкових платежів тощо. Вищезазначене дає підставу розглядати всі без винятку напрями діяльності підприємства через призму фінансів й фінансового результату, а господарську діяльність підприємства – як його фінансову діяльність (рис. 1).

У даному дослідженні об'єктом фінансового аналізу виступає фінансовий стан ДЗ «ССС «Гірське повітря» як сукупність конкретних фінансових показників (ліквідності, платоспроможності та ін.), котрі його визначають. Предметом фінансового аналізу ДЗ «ССС «Гірське повітря» виступають фінансово-господарські процеси та їхні результати.

Для досягнення мети аналізу фінансового стану підприємства мають бути вирішені наступні завдання [3, с.2], [5, с.163-164]: оцінка динаміки та стану ліквідності й платоспроможності; аналіз

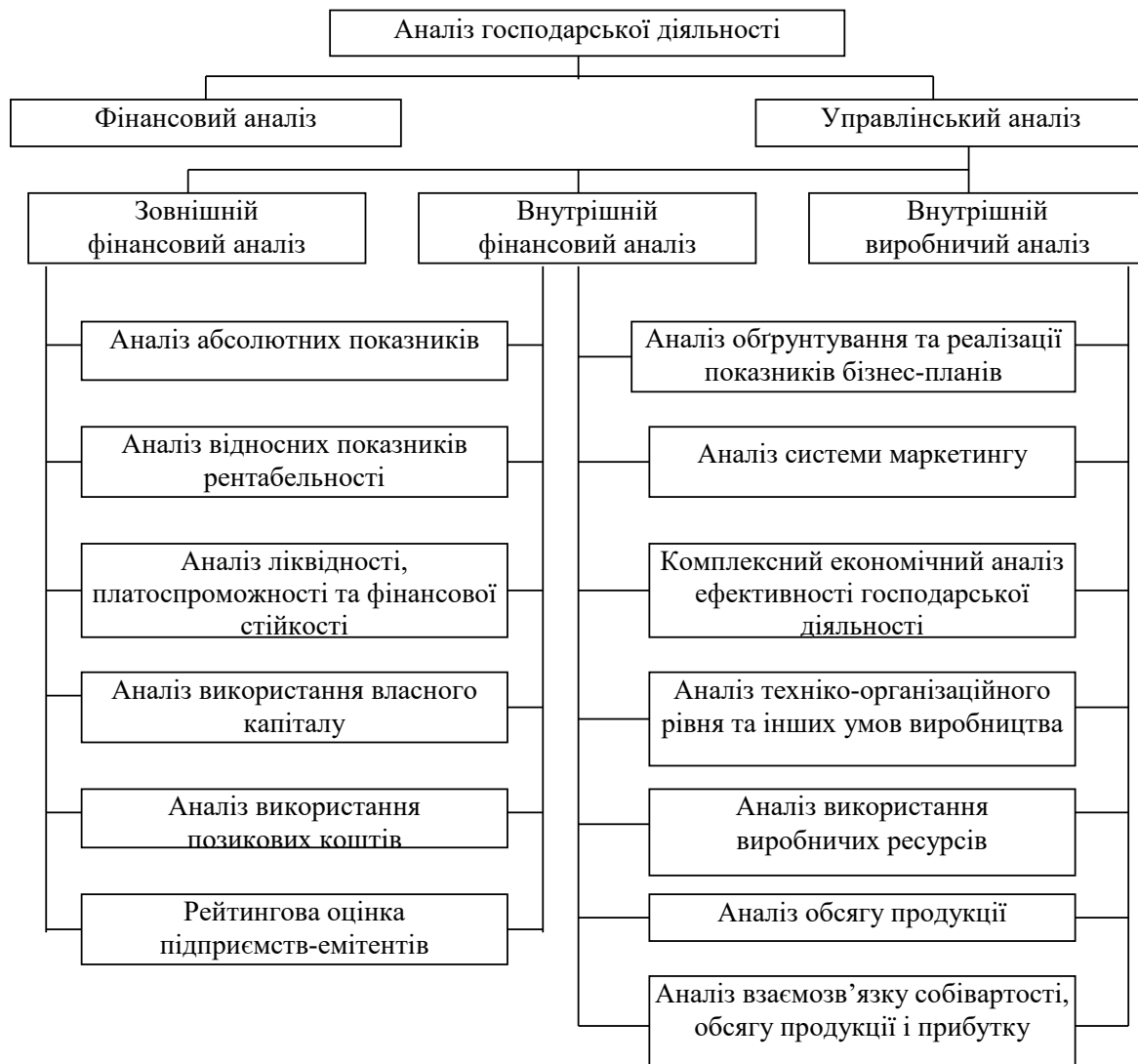

Рис. 1. Напрями проведення аналізу фінансового стану ДЗ «ССС «Гірське повітря»

Джерело: побудовано на основі [3, с. 2]

Таблиця 1

Мета фінансового аналізу осіб, зацікавлених у результатах підприємства

Основні групи зацікавлених осіб	Внески зацікавлених осіб	Компенсація, яку вимагають	Мета фінансового аналізу
1	2	3	4
Власники	Власний капітал	Дивіденди	Фінансові результати та фінансова стійкість підприємства
Кредитори	Позиковий капітал	Відсотки	Ліквідність (платоспроможність), спроможність підприємства мобілізувати грошові кошти для сплати боргів
Керівник (адміністрація)	Знання справи та вміння керувати	Оплата праці й частина прибутку понад оклад	Уся інформація, корисна для управління
Персонал (службовці)	Виконання робіт згідно з розподілом праці	Заробітна плата, премії та соціальні гарантії	Фінансові результати підприємства та його ліквідність
Постачальники	Постачання засобів і предметів праці	Договірна ціна	Фінансовий стан, ліквідність
Покупці (клієнти)	Збут продукції, товарів, робіт, послуг	Договірна ціна	Фінансовий стан і стан запасів готової продукції та товарів
Податкова адміністрація	Послуги держави	Сплата податків повністю та в строк	Фінансові результати підприємства

Джерело: побудовано на основі [2, с. 110; 4, с. 244–245; 11, с. 251]

фінансової стійкості підприємства; дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства оборотними коштами; оцінка рентабельності підприємства й визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Н. Яцишин вважає, що для виконання поставлених завдань слід дослідити: стан, структуру і зміни довгострокових активів; наявність та структуру поточних активів; склад оборотних коштів підприємства; наявність і структуру джерел власних коштів; платоспроможність та фінансову гнучкість; ефективність використання активів [12, с. 440].

На думку Н.М. Богацької [1, с. 12], необхідною передумовою ефективної роботи підприємства будь-якої форми власності в ринкових умовах є стійкий фінансовий стан, оскільки від цього залежать своєчасність і повнота погашення його зобов'язань перед бюджетом, постачальниками матеріальних ресурсів, а також комерційними банками щодо отриманих кредитів. Напрями аналізу фінансового стану підприємства подано на рис. 2.

Нестача або хибне використання наявних фінансових ресурсів підприємства можуть виявитися основною причиною несвоєчасного погашення кредитів та процентів по них перед комерційними банками, несвоєчасної оплати розрахункових документів партнерів і контрагентів, неповного чи неритмічного надання послуг, виконання робіт, що може спричинити певні фінансові та юридичні проблеми. Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах

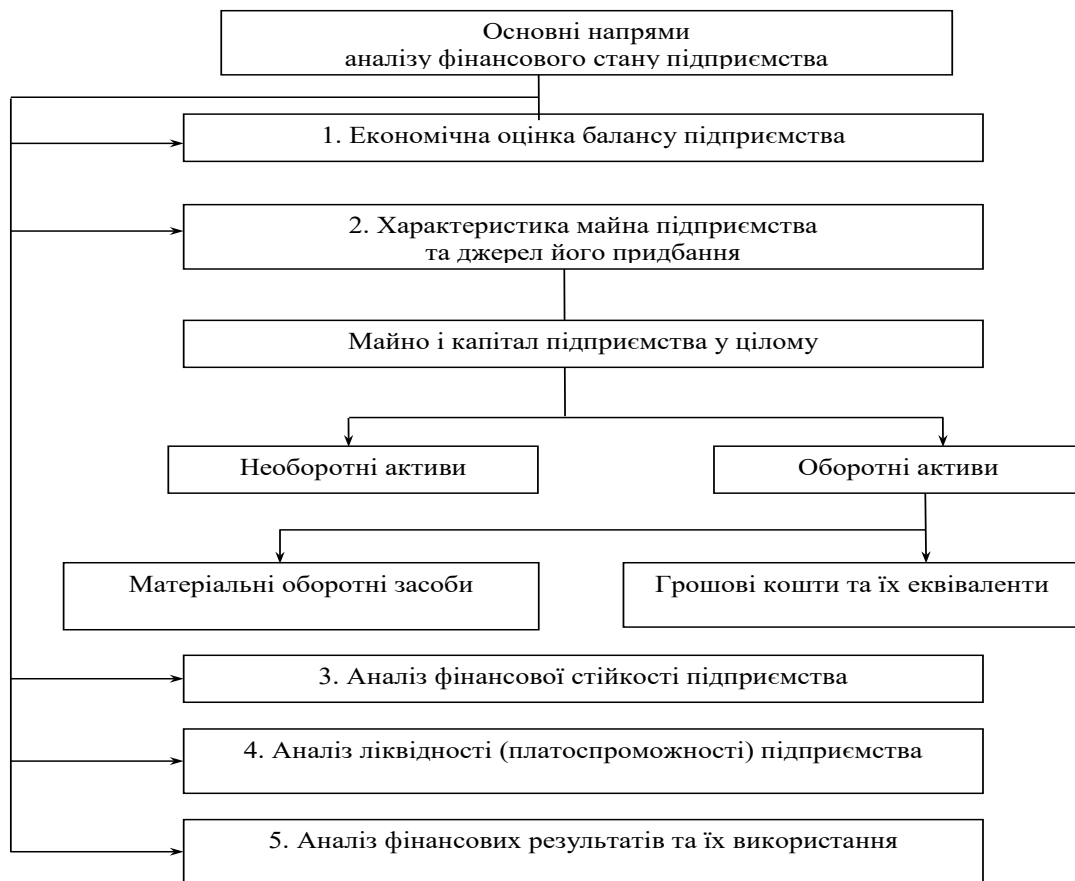
розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють значні можливості для подальшого поліпшення виробничих і комерційних показників роботи підприємства на ринку.

Співвідношення між окремими групами активів і пасивів балансу мають велике економічне значення й використовуються для оцінки та діагностики фінансового стану ДЗ «ССС «Гірське повітря». Для проведення комплексного фінансового аналізу потрібно розрахувати сукупність показників за даними фінансової звітності [1, с. 13; 5, с. 167; 8, с. 129; 10, с. 97]: аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз фінансового стану підприємства; аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності.

На думку А.М. Поддєрьогіна, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та С.О. Булгакова, у фінансовому аналізі найважливішими вважаються такі групи фінансових коефіцієнтів [11, с. 259–264]: коефіцієнти ліквідності; коефіцієнти ділової активності; коефіцієнти рентабельності; коефіцієнти структури капіталу.

БЛОК І. Аналіз ліквідності та платоспроможності державного закладу спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

Коефіцієнти ліквідності під час оцінювання фінансового стану санаторію «Гірське повітря» є найбільш важливими, адже ці показники визначають стан ділової активності підприємства і його спроможність наявними власними коштами розрахуватися з кредиторами, бюджетом, банками. Загалом на практиці найчастіше визначають такі коефіцієнти ліквідності:

Рис. 2. Схема аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: побудовано на основі [1, с. 13; 6, с. 1; 10, с. 97]

загальна, абсолютна, миттєва ліквідність і величина чистого оборотного капіталу [6, с. 1].

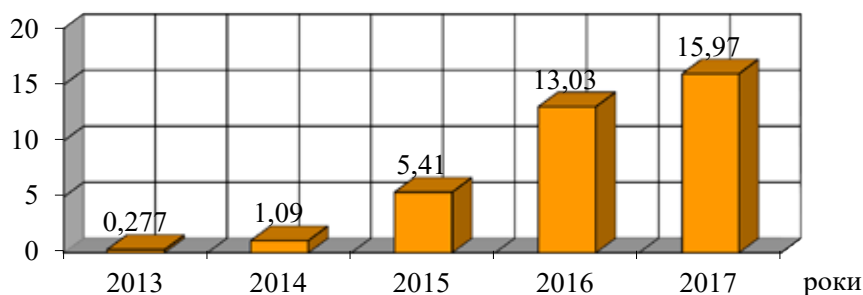
Під час обчислення першого коефіцієнта до ліквідних активів включають грошові кошти в касі та на банківських рахунках (у спеціальних фондах). Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину короткострокової заборгованості підприємство може негайно погасити (рис. 3).

Другим коефіцієнтом, який характеризує ступінь ліквідності підприємства, є коефіцієнт швидкої або миттєвої ліквідності (Acid test ratio, Quick ratio), який відрізняється від попере-

днього показника врахуванням до складу ліквідних активів також дебіторської заборгованості [10, с. 97]. Цей показник відображає прогнозовані платіжні можливості санаторію «Гірське повітря» за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості (рис. 4).

Третій коефіцієнт – коефіцієнт загальної ліквідності (Current Ratio), котрий включає у свій чисельник ще й суму виробничих запасів [10, с. 97] (рис. 5).

За надто високого значення показника ($k_{зл} > 3-4$) може виникнути сумнів в ефективності використання оборотних активів. На оптимальну

Рис. 3. Динаміка зміни коефіцієнта абсолютної ліквідності санаторію «Гірське повітря»

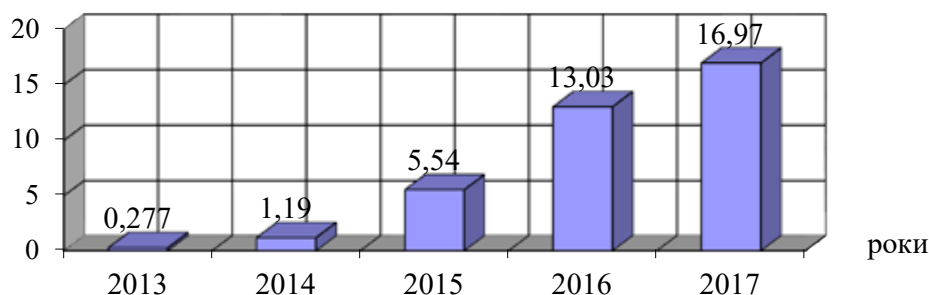

Рис. 4. Динаміка зміни показника миттєвої ліквідності спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

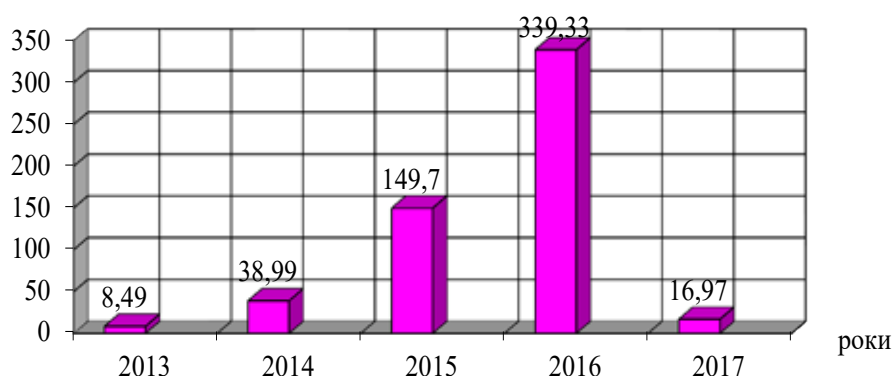

Рис. 5. Динаміка зміни показника загальної ліквідності спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

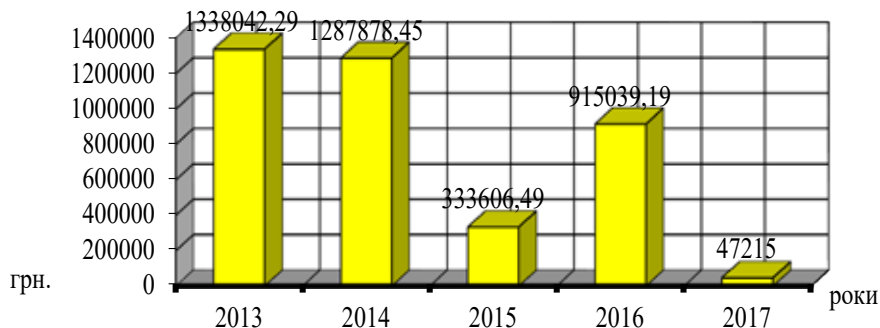

Рис. 6. Динаміка зміни показника чистого оборотного капіталу спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

величину $k_{зл}$ помітно впливає частка товарно-матеріальних запасів в оборотних активах. Для підприємств із невеликими товарно-матеріальними запасами й оперативно оплачуваними дебіторськими зобов'язаннями є прийнятним менший рівень співвідношення оборотних активів та короткострокової заборгованості ($k_{зл} < 2$), і навпаки, на підприємствах, в оборотних активах яких велика частка належить товарно-матеріальним запасам, це співвідношення слід підтримувати на більш високому рівні. Перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями більше ніж у три рази також є небажаним, оскільки свідчить про нераціональну структуру активів, що ми, власне, й можемо спостерігати у ДЗ «ССС «Гірське повітря».

Четвертий коефіцієнт – чистий оборотний капітал (Net working capital), який украй необхідний підприємству для підтримки його фінансової стійкості, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями свідчить, що підприємство не лише зможе погасити свої короткострокові зобов'язання, а й матиме резерви для розширення діяльності у майбутньому. Оптимальна сума чистого оборотного капіталу залежить від особливостей діяльності закладу (підприємства), від його масштабів, обсягів реалізації, швидкості обороту матеріальних запасів і дебіторської заборгованості (рис. 6).

Коефіцієнти абсолютної й миттєвої ліквідності у ДЗ «ССС «Гірське повітря» характеризуються досить високими значеннями, а їхня пози-

тивна динаміка свідчить про те, що санаторій на початок 2018 р. мав можливість негайно розрахуватися за своїми зобов'язаннями за умови використання як засобів платежу бюджетних грошових коштів на казначейських рахунках.

Таким чином, ДЗ «ССС» Гірське повітря» не відчуває браку ліквідних коштів і повністю здатний покрити короткострокові зобов'язання за рахунок бюджетного фінансування й надходження коштів за надані послуги згідно з основним профілем діяльності. Більшість коштів підприємства мобілізовано на казначейських рахунках та в матеріалах і продуктах харчування.

БЛОК II. Аналіз фінансової стійкості і стабільності державного закладу спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

Для обчислення фінансової стійкості спеціалізованого санаторію «Гірське повітря» можна застосовувати різні показники, однак найбільш актуальними серед них є коефіцієнти автономії й забезпечення боргів.

Коефіцієнт автономії обчислюється діленням власного капіталу на підсумок балансу підприємства [10, с. 97]. Обчислені дані показники по санаторію вказують на те, що його активи на 96–99% забезпечені власними коштами. Такий відсоток коефіцієнта автономії свідчить про підвищення фінансової незалежності й зни-

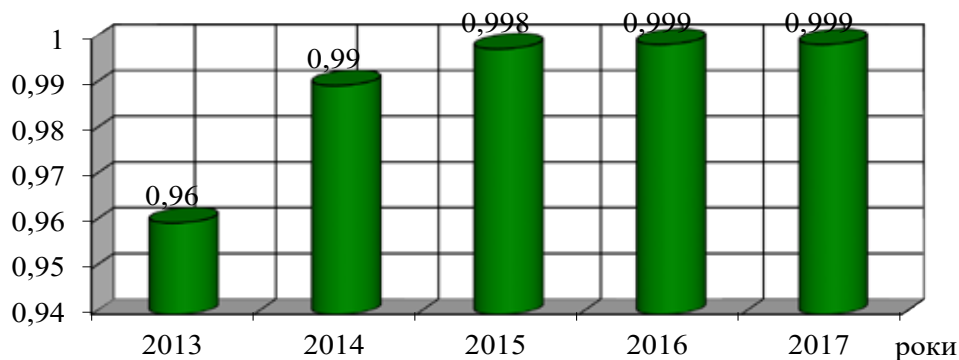
ження ризику порушення фінансової рівноваги (рис. 7).

Чим більше у державного підприємства (санаторного закладу) власних коштів, тим легше йому справитися з негараздами економічної ситуації в країні, і це добре розуміють його керівники. Саме тому останні намагаються з року в рік збільшувати абсолютну суму власного капіталу й оновлювати наявну матеріально-технічну базу, котра знаходиться в стані глибокого занепаду.

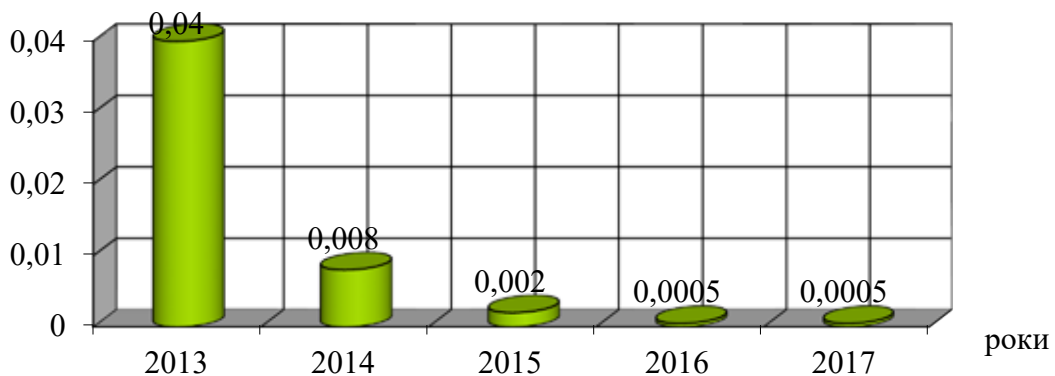
Частка власних (бюджетних) коштів у загальній сумі джерел фінансування санаторію є досить високою й наближується до 100%. Узагалі отримані результати розрахунків свідчать про високу ступінь залежності санаторію «Гірське повітря» від державного фінансування.

Похідними від коефіцієнта автономії є такі показники, як коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів. Коефіцієнт залученого (позикового) капіталу визначається як співвідношення залученого капіталу і підсумку пасиву балансу [11, с. 262]. Коефіцієнт заборгованості санаторію є низьким і наближується до 0,05% (рис. 8).

На жаль, аналітична оцінка фінансового стану державного підприємства на базі розглянутих вище коефіцієнтів не завжди є однозначною. Безумовно, зменшення частки боргів у

Рис. 7. Динаміка зміни показника автономії санаторію «Гірське повітря»

Рис. 8. Динаміка зміни показника заборгованості спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

сукупному капіталі зміцнює фінансову незалежність підприємства державної форми власності, однак недостатнє бюджетне фінансування зумовлює моральне і фізичне старіння наявної матеріально-технічної бази й унеможлиблює фінансування інвестиційних проектів, спрямованих на поліпшення стану основних фондів.

На основі розрахованих коефіцієнтів по ДЗ «ССС «Гірське повітря» ми бачимо, що тенденція використання залученого капіталу набуває спадаючого значення, що, з одного боку, є позитивним для санаторію, оскільки не загрожує «борговою ямою», а з іншого – зменшує ймовірність реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на поліпшення лікувальної бази санаторію (рис. 9).

Перевищення власних коштів над позиковими свідчить про те, що підприємство (заклад) має достатній запас фінансової стійкості і відносно не залежить від зовнішніх фінансових джерел, окрім бюджетного фінансування. У спеціалізованому закладі «Гірське повітря» даний коефіцієнт є значно вищим за встановлені нормативи, що вказує на стабільний фінансовий стан санаторію завдяки надходженню коштів на спеціальні рахунки у казначействі (рис. 10).

Величина і стан обігових коштів суб'єкта господарювання відображається у показни-

ках забезпеченості матеріальних запасів власними оборотними коштами, тобто характеризується показником маневреності власних коштів [11, с. 262]. Даний коефіцієнт показує, яка частина власних абсолютно ліквідних коштів санаторію знаходиться у мобільній формі, що дає змогу відносно вільно маневрувати ними. Високі значення коефіцієнта маневрування позитивно характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

У ДЗ «ССС «Гірське повітря» дуже низькі коефіцієнти маневреності за аналізований період. Скорочення коефіцієнта маневреності санаторію «Гірське повітря» вказує на недостатність обігових коштів для утримання потужної застарілої матеріально-технічної бази, яка поребує суттєвих фінансових впливань для проведення капітальних ремонтів і відповідного сучасного оснащення санаторно-лікувального закладу такого типу.

БЛОК III. Оцінка показників рентабельності й ділової активності ДЗ «ССС «Гірське повітря»

Коефіцієнти ділової активності дають змогу проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує власні кошти і наявні ресурси.

Коефіцієнт оборотності (трансформації) активів – це показник кількості оборотів активів

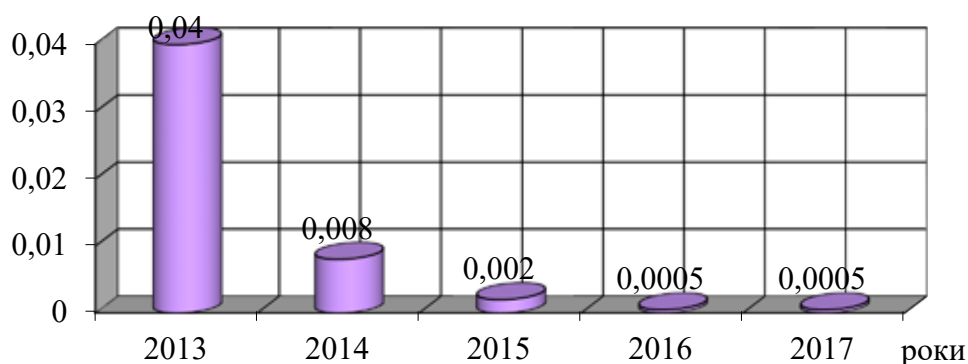

Рис. 9. Динаміка зміни коефіцієнта фінансового левериджу спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

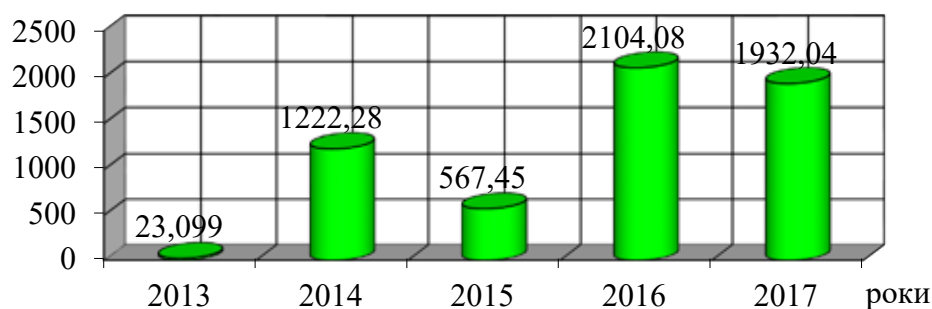

Рис. 10. Динаміка зміни показника фінансової стійкості спеціалізованого санаторію «Гірське повітря»

підприємства за певний період (переважно за рік) [11, с. 263].

Даний показник віддзеркалює ефективність використання санаторієм «Гірське повітря» всіх ресурсів незалежно від джерел їх залучення, тобто показує, скільки разів за рік здійснюється повний цикл обігу, або скільки коштів від реалізованого продукту (наданої послуги) принесла кожна грошова одиниця активу. Показник оборотності активів ДЗ «ССС «Гірське повітря» є низьким, що свідчить про його непопулярність як оздоровчо-лікувального закладу, однак він зростає у динаміці, а це вказує на зростаючу ділову активність (рис. 11).

Для визначення ефективності використання наявної ресурсної бази ДЗ «ССС «Гірське повітря» слід порахувати коефіцієнти оборотності основних засобів та власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) – це показник, що вказує на ефективність використання основних фондів [11, с. 263]. На основі розрахованого показника фондовіддачі санаторію «Гірське повітря» бачимо, що ефективність використання наявних основних фондів і відповідного обладнання є досить низькою у динаміці, а це пояснюється непридатністю більшої частини основних фондів у їх теперішньому стані до експлуатації (корпуси потребують капітального ремонту, а обладнання – заміни) (рис. 12).

Показники оборотності активів ДЗ «ССС «Гірське повітря» є досить низькими, однак характеризуються позитивною динамікою, що вказує на поступове незначне нарощування оборотів діяльності санаторію за збільшення ефективності використання його власного капіталу (рис. 13).

Одним із найважливіших показників результативності господарської діяльності є рентабельність. Рентабельність вважається відносним показником ефективності роботи підприємства, котрий обчислюється як відношення прибутку до сукупних витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм. Передусім виокремлюють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) і рентабельність діяльності. Рентабельність інвестованого капіталу обчислюється в кількох модифікаціях: рентабельність активів і рентабельність власного капіталу.

Показник рентабельності активів вираховується співвідношенням чистого прибутку до фінансових і поточних активів. Він відображає, скільки коштів потрібно підприємству для отримання однієї грошової одиниці прибутку незалежно від джерел залучення коштів [10, с. 97] (рис. 14).

Як видно з рис. 14, рентабельність активів ДЗ «ССС «Гірське повітря» є дуже низькою (за 2013–2016 рр. взагалі з від'ємним значенням) за рахунок того, що надходження коштів від

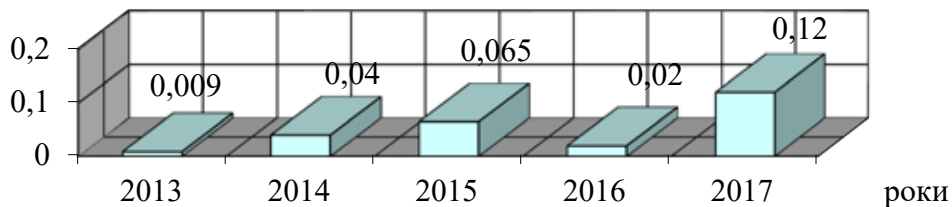

Рис. 11. Динаміка зміни показника оборотності активів санаторію «Гірське повітря»

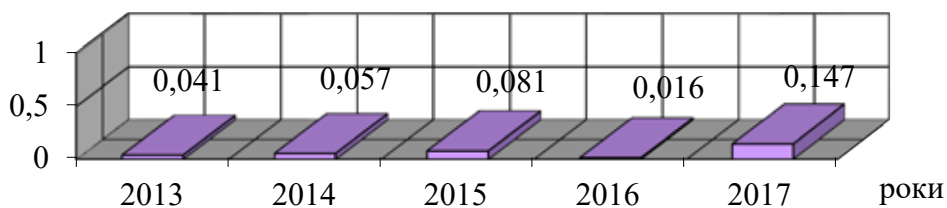

Рис. 12. Динаміка зміни показника фондовіддачі санаторію «Гірське повітря»

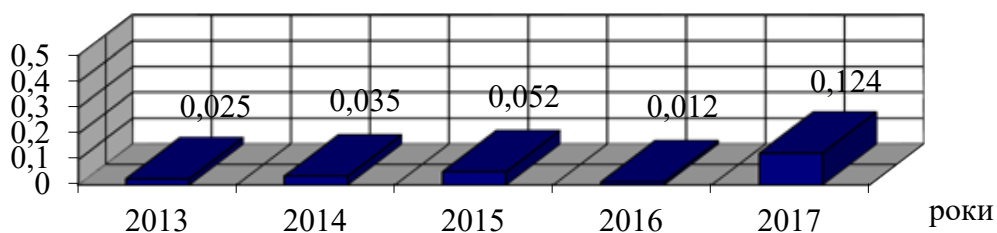

Рис. 13. Динаміка зміни показника оборотності власного капіталу санаторію «Гірське повітря»

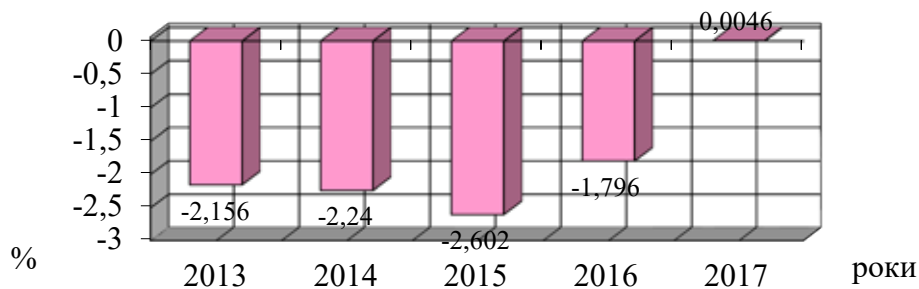

Рис. 14. Динаміка зміни показника рентабельності активів ДЗ «ССС «Гірське повітря»

наданих послуг, згідно з основним профілем діяльності, є мізерними порівняно з вартістю активів, які числяться на балансі підприємства.

Показник рентабельності роботи санаторію відображає відношення сукупних надходжень від наданих послуг, згідно з профілем діяльності санаторію, до загальної суми витрат [11, с. 263] (рис. 15).

Розраховані коефіцієнти рентабельності роботи санаторію «Гірське повітря» свідчать про негативні тенденції, що зумовлюються пониженням показників у динаміці (з від'ємним значенням) у зв'язку з тим, що надходження коштів від наданих послуг, згідно з профілем основної діяльності, не покривають сукупних поточних витрат, пов'язаних із його функціонуванням. Тільки впродовж останнього року санаторій зумів частково подолати негативні явища й отримати незначний дохід від діяльності.

Рентабельність капіталу – це показник, який розраховується як співвідношення чистого

прибутку до середньорічної вартості власного капіталу. Він характеризує ефективність використання наявного майна підприємства, а зниження цього коефіцієнта вказує на спадаючий попит щодо продукту (послуги) підприємства і на перенагромадження активів чи їх незадовільний стан, що виступають баластом і потребують додаткового фінансування, а відповідної віддачі не приносять [10, с. 97].

Зниження цього коефіцієнта у динаміці в ДЗ «ССС «Гірське повітря» зумовлюється, насамперед, глибокою економічною кризою, скороченням бюджетного фінансування, зростанням закупівельних цін на продукти харчування, медикаменти й інші матеріальні та нематеріальні активи, необхідні для функціонування санаторію даного профілю, а також визначаються скороченням купівельної спроможності громадян, які не в змозі самостійно оплатити оздоровлення в закладі такого типу згідно з висновками лікарів (рис. 16).

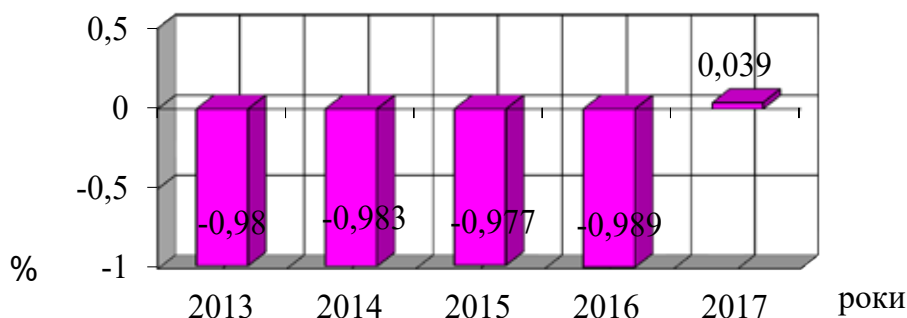

Рис. 15. Динаміка зміни показника рентабельності роботи ДЗ «ССС»Гірське повітря»

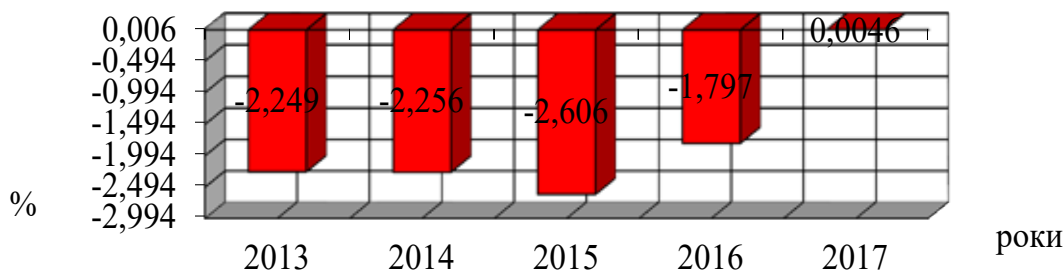

Рис. 16. Динаміка зміни показника рентабельності капіталу санаторію «Гірське повітря»

Як бачимо, усі коефіцієнти рентабельності ДЗ «ССС «Гірське повітря» є від'ємними протягом 2013–2016 рр., що пов'язано з кількома причинами: величезний майновий комплекс із корпусами кінця XIX ст., які потребують капітального ремонту і не можуть бути привабливими для оздоровчих цілей пацієнтів відповідного профілю, оскільки більш забезпечені клієнти з відповідними проблемами зі здоров'ям, маючи достатні фінансові ресурси, вибиратимуть для лікування й оздоровлення приватні заклади з кращою матеріально-технічною базою й умовами проживання; кількість наданих послуг є незначною – відповідно знижуються у грошовому еквіваленті надходження від основної діяльності згідно профілю, падає рентабельність; важливою причиною від'ємної рентабельності є наявність значної кількості приміщень із великими площами, які потребують опалення й освітлення, інших витрат на їх утримання, що суттєво збільшує загальні поточні витрати на функціонування санаторного закладу, а також застаріле обладнання споживає значно більше електроенергії, що також негативно впливає на загальні поточні витрати (більшість обладнання для оздоровчих і лікувальних процедур 70-х років минулого століття). За умови постійного зростання загальних поточних витрат і скорочення надходжень від наданих послуг, згідно з профілем діяльності, відбувається падіння економічної ефективності закладу, і ДЗ «ССС «Гірське повітря» за рахунок своєї діяльності не покриває витрат на функціонування, а нестача обігових коштів компенсується видатками бюджету.

Однак трактувати дані фінансові показники тільки у напрямі можливого банкрутства санаторного закладу недоцільно, оскільки потрібно враховувати обчислені показники у своїй сукупності, а також робити акцент на те, що дане державне підприємство санаторного типу має свою специфіку функціонування і виконує важливу соціальну функцію.

Окрім того, ДЗ «ССС «Гірське повітря» знаходиться в дуже сприятливих природно-кліматичних умовах, володіє відповідним лікувально-оздоровчим потенціалом, тому, застосовуючи системний підхід до тлумачення фінансових коефіцієнтів у їх взаємозв'язку, таку ситуацію слід розглядати в напрямі необхідності його подальшого розвитку шляхом реалізації інвестиційних проектів і програм, які б забезпечили хороші умови проживання та лікування відвідувачів, а корпуси XIX ст. за умови проведення їх реконструкції та капітального ремонту можуть слугувати вагомою конкурентною перевагою, містити певну культурну й архітектурну цінність і навіть приваблювати іноземного споживача таких послуг.

Наявність сучасної апаратури й відповідного діагностичного обладнання згідно з найновішими досягненнями техніки, а також належні умови гігієни й збереження здоров'я забезпечать зростання потоку відвідувачів і бажаючих оздоровитися не тільки хворих або осіб, що перенесли захворювання та перебувають у стадії стійкої ремісії, а й перетворить даний заклад санаторного типу із збиткового і занедбаного на прибутковий та процвітаючий.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вивчення та аналіз доробок різних авторів із даної проблематики показав, що в Україні ще не розроблено єдиної методики проведення аналізу фінансового стану. Неузгодженість у тлумаченні окремих показників та у визначенні граничних величин у різних авторів не дає можливості однозначно застосувати методику розрахунку показників для оцінки фінансового стану. Методи розрахунку показників слід викласти більш детально та спрощено. Застосовувати будь-які фінансові коефіцієнти та тлумачити їх слід не тільки опираючись на нормативні значення згідно з підручниками, а й враховувати специфіку діяльності, ситуацію на ринку, особливості розвитку та стратегічні цілі кожного конкретного суб'єкта господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богацька Н.М., Галюк О.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. № 2(02). С. 12–16. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/molv_2013_2(02)_3.pdf (дата звернення: 26.08.2019).
2. Верланов О.Ю. Методологічні проблеми оцінки фінансового стану підприємств. *Економічні науки. Наукові праці*. 2005. Т. 38. Вип. 25. С. 108–113. URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2005/38-25-15.pdf> (дата звернення: 27.08.2019).
3. Деркач О.В., Кавтиш О.П. Проблеми аналізу фінансового стану підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. С. 1–4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2013>(дата звернення: 27.08.2019).
4. Зигрій О.В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі показників звітності: розрахунковий підхід. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3(52). URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2220/1/комплексна%20оцінка%20фінансового%20стану%20підприємства%20на%20основі.pdf> (дата звернення: 27.08.2019).
5. Ковалевська А.В., Асєєв С.І. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 3. С. 163–169.
6. Мосьондз О.Б. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. С. 1–3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1016> (дата звернення: 27.08.2019).

7. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9. С. 92–100.
8. Остап'юк Н.А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1(55). С. 127–129.
9. Руда Р.В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. № 1(9). С. 61–65.
10. Селезень О.М. Оцінка фінансового потенціалу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 4(71). С. 96–99. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/Vsna_ekon_2017_4_20%20(1).pdf (дата звернення: 27.08.2019).
11. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін та ін. ; за ред. А.М. Поддєрьогіна. Київ : КНЕУ, 2006. 552 с. URL : http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/522/Finansi_pidpriemstv_.pdf (дата звернення: 26.08.2019).
12. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 4. С. 439–445. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/ecan_2012_10(4)__102.pdf (дата звернення: 28.08.2019).

REFERENCES:

1. Bogacz'ka N.M., Galyuk O.V. (2013). Finansovyj stan pidpry'emstva ta shlyaxy' jogo pokrashhennya v biznes-procesax pidpry'emstva [Financial status of the enterprise and ways to improve it in the business processes of the enterprise]. *Molodyj vchenyj [Young scientist] (electronic journal)*, no. 2 (02), pp.12-16. Available at: file:///C:/Users/user/Downloads/molv_2013_2(02)__3.pdf (accessed (26.08.2019)).
2. Verlanov O.Yu. (2005). Metodologichni problemy' ocinky' finansovogo stanu pidpry'emstv [Methodological problems of assessing the financial condition of enterprises]. *Ekonomichni nauky'. Naukovi praci [Economic sciences. Scientific works] (electronic journal)*, vol. 38, no. 25, pp. 108-113. Available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2005/38-25-15.pdf> (accessed (27.08.2019)).
3. Derkach O.V., Kavty'sh O.P. (2013). Problemy' analizu finansovogo stanu pidpry'emstv [Problems of analysis of the financial state of enterprises]. *Efektynna ekonomika [An efficient economy] (electronic journal)*, pp. 1-4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2013>(accessed (27.08.2019)).
4. Zy'grij O.V.(2014). Kompleksna ocinka finansovogo stanu pidpry'emstva na osnovi pokazny'kiv zvitnosti: rozrakhunkovyj pidxid [Comprehensive assessment of the financial position of an enterprise on the basis of reporting indicators: a calculation approach]. *Innovacijna ekonomika [Innovative economy] (electronic journal)*, no.3 (52). Available at: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2220/1/kompleksna%20ocinka%20finansovogo%20stanu%20pidpry'emstva%20na%20osnovi.pdf> (accessed (27.08.2019)).
5. Kovalevs'ka A.V., Asyeyev S.I. (2012). Kry'ty'chnyj analiz metodiv ocinky' finansovogo stanu pidpry'emstva [Critical analysis of methods of assessing the financial condition of the enterprise]. *Biznesinform [Business Inform] (electronic journal)*, no. 3, pp. 163-169.
6. Mos'ondz O. B. (2012). Analiz finansovogo stanu pidpry'emstva: sutnist' i neobxidnist' [Analysis of the financial state of the enterprise: the essence and necessity]. *Efektynna ekonomika [An efficient economy] (electronic journal)*, no.3, pp. 1-3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1016> (accessed (27.08.2019)).
7. Obushhak T.A. (2007). Sutnist' finansovogo stanu pidpry'emstva [The essence of the financial condition of the enterprise] . *Aktual'ni problemy' ekonomiky [Current problems of the economy]*, no. 9, pp. 92-100.
8. Ostap'yuk N.A. (2011). Metody'ka ocinky' finansovogo stanu pidpry'emstva v umovax inflyaciyi [Methods of assessing the financial condition of an enterprise in the context of inflation]. *Visnyk ZhDTU [ZhSTU Bulletin]*, no. 1(55), pp.127 – 129.
9. Ruda R.V. (2010). Ocinka finansovogo stanu pidpry'emstva: sutnist' ta neobxidnist' [Assessment of the financial condition of the enterprise: the essence and necessity]. *Visnyk Berdyanskogo universytetu menedzhmentu i biznesu [Bulletin of Berdyansk University of Management and Business]*, no. 1(9), pp. 61 – 65.
10. Selezhen' O.M. (2017). Ocinka finansovogo potencialu pidpry'emstva [Assessment of financial potential of the enterprise]. *Visnyk Sums'kogo nacional'nogo agrarnogo universytetu [Bulletin of Sumy National Agrarian University] (electronic journal)*, vol.4 (71), pp. 96-99. Available at: file:///C:/Users/user/Downloads/Vsna_ekon_2017_4_20%20(1).pdf (accessed (27.08.2019)).
11. *Finansy' pidpry'emstv (2006) [Business Finance]/ A.M.Poddyer'ogin, M.D.Bily'k, L.D.Buryak, S.O.Bulgakova ta inshi; pid red. A.M. Poddyer'ogina. K.: KNEU, 552 p.* Available at: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/522/Finansi_pidpriemstv_.pdf (accessed (27.08.2019)).
12. Yacy'shy'n N. (2012). Metody'ka analizu finansovogo stanu pidpry'emstva [Methods of analysis of the financial condition of the enterprise]. *Ekonomichnyj analiz [Economic analysis] (electronic journal)*, vol. 10, no. 4, pp.439-445. Available at: file:///C:/Users/user/Downloads/ecan_2012_10(4)__102.pdf (accessed (27.08.2019)).